

Osmo Ukkonen: **Elämän avaimet.**

Arvostelu: Aarne Pynnönen

Osmo Ukkonen on valinnut vaikean, mutta mielenkiintoisen aiheen kirjalleen. Tämän kaltainen aihe vaati roppakaupalla ihmisen sielun tuntemista. Teksti etenee laajoina pohdiskeluina, jotka sijoittuvat päähenkilöiden pään sisälle. Kun kohtalon suuri tasasuuntaaja raapii ihmiselon sinikäyrästä pois kaiken positiivisen, ei tule kysymyksenäkään herkistellä maisemakuvauksilla tai huumorilla; se olisi irvokasta. Lähtökohta on siis mielestäni aiheelle ainoa mahdollinen, mutta kirjoittajalle vaikea ja osittain rajoittaa dialogin käyttöä.

Kirjassa pelkistetty elämän traagisuus fiktiivisessä viitekehyksessä on myös lukijalle raskasta, mutta ei suinkaan vierasta. Jos itse kukin menee kirjan henkilöiden tavoin itseensä ja rehellisesti myöntää tekemänsä, on päähenkilöillä uskoakseni paljon kohtalotovereita tosi elämässä, mittakaava vain vaihtelee.

Kirjoittajan käyttämä ja nykyään yleistynyt näkökulmakerronta, jossa kullakin päähenkilöllä on oma ääni ja kerrontavuoro, herättää usein ristiriitaisia tunteita. Luin jostain äskettäin, että kirjojen paksuneminen yli sietorajan johtuu juuri tästä; samat asiat kerrotaan monella suulla ja siten useaan kertaan eri näkökulmista. Kirjassa tämä ansa on vältetty onnistuneesti antamalla vain kahden henkilön vuorolla olla äänessä. Pelastus tulee myös siitä, että Osmo miehenä miehenä on osannut paneutua oivallisesti naisten sielunelämään ja kertoa heidän osuutensa herkästi, paikoin liikuttavasti. Ja mikä parasta, teksti on saatu loppumaan siinä missä pitikin; kaikkea ei tarvitse selvittää loppuun asti.

Synkkyyttä seuraa synkkyys, onnen hetket ovat niin kuin elämässäkin ohikiitäviä välähdyksiä, joita on mahdoton vangita tai ottaa omakseen. Ainoa valopilkkunen ennen lopussa tapahtunutta seestymistä on yllättäen pieni poika, jonka varassa elämä saattoi nippa-nappa jatkua. Pojan suunvuoro on ihanan koskettava, ja paneutuminen lapsen ajattelumaailmaan on onnistunut. Ehkä siinä auttoi kirjoittajan verraton kokemus koulumaailmasta.

Eettiset ja moraalifilosofiset keskustelut ja pohdinnat onnistuvat suomalaiselta mieheltä vain tuopin ääressä. Kirjan uskonnonopettajan onnellisuuden määrittelmä eräässä man-to-man -istunnossa pani minutkin ajattelemaan onnen olemusta. Itse jo kuvittelin kriteerit rehellisyys, todellisuus ja toiveet ympyröiksi; mitä enemmän ne leikkaavat toisiaan, sitä suurempi on alue, jossa on osa kaikkea - siis onni. Paras olisi tietenkin, jos ne olisivat sisäkkäin, mutta realistisesti ajatellen tilanne on mahdoton, ainakin maan päällä, missä rehellisyys ja todellisuus syövät suurimman osan toiveista.

Tapahtumien aika ja paikka jäivät kerronnassa toisarvoisiksi. Ehkä tästä johtuen etenkin alun takaumat tarvitsivat kertauslukua jäsenyäkseen aikaperspektiiviin. Tämä antoi tapahtumille jännitettä, mikä olisi todennäköisesti jäänyt puuttumaan, jos tapahtumat olisi kuvattu suorassa aikajärjestyksessä.

Kirjan eräänlainen vaikealukuisuus ei johtunut tekstistä, mikä oli kouliintuneen kirjoittajan selkeää sanomaa, vaan aiheen rankkuudesta. Ahdistus iski lukijaankin, ei vain päähenkilöihin. Silti luin kirjan heti sen saatuani yhteen menoon, väivoin maltoin kahvilla käydä. Onneksi näin, koska kesken kirjan tuskin olisi uni tullut. Ahdistukseen ei lukijaa jätetty, koska loppu palautti uskon elämään. All is well that ends well.